

נותר, קרבן שלא נאכל במשך הזמן שקבעה התורה לאכילתו.

וקרוי קרבן.

ויש בו מעילה, בקדשי קדשים מועלים בהם קודם זריקת דמים, ובקדשים קלים מועלים באמורים שלהם לאחר זריקת הדם על המזבח.

והאוכלו בטומאת הגוף חייב כרת. [ובתרומה הוא חייב במיתה בידי שמים שהיא קלה מכרת].

ואסור לאונן לאוכלו, דגמרינן קל וחומר ממעשר הקל שאסור לאוכלו כשהוא אונן.

אבל תרומה נאסרת רק לזרים ולא לאונן.

והואיל וקודש חמור כל כך, מסתבר שאף אסור להנות ממנו בטומאה.

ופרכינן: אדרבה! תרומה, לא ממעטינא מחומרא זו, אלא תרומה טמאה אסורה בהנאה, שכן יש בה כמה חומרות שסימנן מחפ"ז.

זר האוכלה מחויב מיתה בידי שמים.

וכמו כן זר האוכלה חייב בתשלומי חומש.

ואין לה פדיון, שאין תרומה יוצאת לחולין כה-ב על ידי פדיון, מה שאין כן הקדש שיש לו פדיון, בנפל בו מום קודם שחיטה.

ואסורה לזרים לעולם, מה שאין כן הקדש שיש מהם שמותרים לאכילת בעלים כגון: מעשר בהמה, תודה, ושלמים.

מדרכי אבהו. דאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: כתיב בפרשת וידוי מעשר שני "ולא ביערתי ממנו בטמא". בין כשהמעשר נטמא ובין כשהאדם טמא.

והכי דרשינן: "ממנו" — מעשר שני שנטמא, אי אתה מבעיר. אבל אתה מבעיר שמן של קדש שננטמא. שמוותר להנות משמן תרומה טמאה.

ומקשינן: ואימא הכי נדרוש: "ממנו" אי אתה מבעיר, אבל אתה מבעיר שמן של קדש שננטמא, ונדרוש דקדש שננטמא שרי להנות ממנו בשעת שריפתו.

ותמהינן: וכי לאו קל וחומר הוא?

ומה מעשר, הקל, אמרה תורה "לא ביערתי ממנו בטמא", שאסור בהנאה כשהוא טמא. קדש שהוא חמור — לא כל שכן?!

ומקשינן: אי הכי, דדרשת קל וחומר, תרומה טמאה — נמי לימא קל וחומר ממעשר הוא שיהיה אסור להנות ממנה?!

ומתריצינן: בתרומה לא אמרינן קל וחומר, כי הא כתיב "ממנו".

ופרכינן: ומה ראית לדרוש מ"ממנו" להיתר השתמשות בתרומה טמאה, ולאסור השתמשות בקודש טמא?

ומבארינן: מסתברא, קודש לא ממעטינא מאיסור זה — שכן קודש יש בו הרבה חומרות. וסימן שלהם: פנ"ק עכ"ם [מה שאין כן בתרומה]. ואלו הם:

פיגול, חשב בזמן שחיטת הקרבן ששוחטו על מנת שיאכל מבשרו לאחר זמנו, הרי הוא פיגול, והאוכלו חייב כרת.

וכיון שמצאנו חומרות הנוהגות בתרומה, נימא נמי שאסורה בהנאה בטומאתה?

ומתריצין: **הנך חומרי דקודש, נפישן, מרובות הן מחומרי תרומה** (53).

**ואיבעית אימא:** קדש חמור שכן ענוש ברת, מה שאין כן תרומה שחייבין עליה מיתה בידי שמים [וכרת חמור טפי דאית ביה תרתי, שנכרת, והולך ערירי ללא זרע].

**רב נחמן בר יצחק אמר:** מהכא ילפינן דתרומה טמאה שריא בהנאה. דכתיב "ראשית דגנך תירשך ויצהרך וראשית גז צאנך תתן לו". ומינה ילפינן דאין תורמין מן הטמא על הטהור, שהמצוה היא ליתן לכהן דבר הראוי לאכילה, ולא דבר שהוא ראוי רק לאורו — להדלקה.

ומדמעטינן נתינה לאורו, מכלל, דתרומה טמאה בת אורו הוא, שמותר להדליק בה.

שנינו במשנה: **רבי ישמעאל אומר:** אין מדליקין בעטרן מפני כבוד השבת.

והוינן בה: **מאי טעמא?**

**אמר רבה:** מתוך שריחו של העטרן רע — גזרה שמא יניחנה למנורתו, ויצא.

**אמר ליה אביי ויצא!** מאי איכפת לן שיצא.

**אמר ליה:** שאני אומר, הדלקת נר בשבת במקום סעודה חובה. שזהו כבוד שבת לאכול במקום שיש בו אור (54).

**דאמר רב נחמן בר זבדא, ואמרי לה אמר רב נחמן בר רבא אמר רב:** הדלקת נר בשבת במקום סעודה חובה.

אבל רחיצת ידים ורגלים בחמין ערבית [בערב שבת] היא רשות.

**ואני חולק ואומר** שהיא מצוה.

**מאי מצוה?**

**דאמר רב יהודה אמר רב:** כך היה מנהגו של רבי יהודה בר אלעאי: ערב שבת היו תלמידיו מביאים לו עריבה [גיגית גדולה] מלאה מים חמין, ורוחץ בהם פניו ידיו ורגליו. ומתעטף ויושב בסדינין של פשתן המצויצין בתכלת [שהוא מצמר].

לפי שדרשינן להתיר כלאים בציצית מדכתיב: "לא תלבש שעטנז", ובסמוך לו כתיב "גדילים תעשה לך", ודרשינן מסמיכות המקראות שהותר איסור כלאים

53. רש"י כתב הנך נפישן — בשם, והדבר תמוה ואין בזה ביאור.

ואמר הגר"א שהיה כתוב ברש"י בש"מ, והכונה היא לראשי תיבות בשתי מעלות, דהיינו שיש לזה יותר מעלות מזה, אלא שנשמטו סימני ראשי התיבות ונתרה רק מ' פתוחה בסוף התיבה, והמדפיס טעה לתקנה במס סתומה וכתב בשם, ומזה נולד השיבוש שלפנינו.

54. תוספות כתבו שודאי לכולי עלמא הדלקת נר שבת זה חובה, אלא שחלקו האם צריך להדליק דוקא במקום שסועד או לא.

מבאר הקהילות יעקב שחלקו אביי ורבא האם נר שבת הוא משום עונג שבת, כדי שיאכל באור, או משום כבוד השבת, ולרבא שזה משום עונג אם יניחנה ויצא אין כאן עונג, ולאביי גם במקום שיניחנה ויצא, הרי הנר הוא לכבודה של שבת.

בציצית.

מאי "ותזנה משלום נפשי", על איזו העדר טובה מקונן הנביא?

אמר רבי אבהו: זו הדלקת נר בשבת, שאין לו ממה להדליק והוא הולך בחושך ונכשל.

מאי "נשיתי טובה"?

אמר רבי ירמיה: זו בית המרחץ.

רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: זו רחיצת ידים ורגלים בחמין.

רבי יצחק נפחא אמר: זו מטה נאה וכלים נאים שעליה.

רבי אבא אמר: זו מטה מוצעת, ואשה מקושטת לתלמידי חכמים.

תנו רבנן: איזהו עשיר?

כל שיש לו נחת רוח בעשרו, דברי רבי מאיר.

פימן מ"ט ק"ס: [רבי מאיר, רבי טרפון רבי עקיבא, רבי יוסי].

רבי טרפון אומר: מיהו עשיר?

כל שיש לו ק' כרמים, ומאה שדות, וק' עבדים שעובדין בהן ועושין בהן כל מה שצריך להם (55).

והיה דומה למלאך ה' צבאות. והיו תלמידיו שלא היה להם ציצית בסדיניהם, מחבין ממנו כנפי כסותן, כדי שלא יראה שאינן מצויצות.

אמר לחן רבי יהודה בר אלעאי: בני, וכי לא כך נשיתי לכם: סדין של פשתן אם הוא חייב בציצית, פלוגתא דבית שמאי ובית הלל היא:

בית שמאי פוטרין, דלא דרשו סמוכים, וסבירא להו כלאים בציצית אסור.

ובית הלל מחייבין בציצית.

והלכה כדברי בית הלל.

ואינהו, התלמידים, סברי: נהי דהלכה כבית הלל, וסדין של פשתן חייב מדאורייתא, מכל מקום רבנן פטרוהו, גזירה משום כסות לילה, שהיא פטורה מציצית. שחששו חכמים שמא מתוך שהותר כלאים בציצית בכסות יום יבא להטיל ציצית אף בכסות לילה שאינה מחויבת בציצית, ולכן פטרו אף סדין יום בציצית, ויש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בדבר שהוא בשב ואל תעשה.

כתיב במגילת איכה: "ותזנה משלום נפשי נשיתי טובה".

הלכות, מאה כרמים — אלו הגדות, ומאה עבדים — אלו ברכות. ובכל אלו יש בחז"ל לשונות שצריך שיהיה לו מאה מהם, וכמו "כל השונה מאה הלכות בכל יום וכו'". וזוהי עשירות לרבי טרפון, אבל לרבי מאיר אדם צריך ללמוד לפי מה שליבו חפץ, וזוהי כוונת דבריו "שיש לו נחת רוח בעשרו".

הפני יהושע חולק על דברי התוספות וסובר שלדעת אב"י הדלקת נר שבת אינה חובה אלא רשות, ולכן אפילו שזה משום עונג שבת, לא חושש שמה יניחנה ויצא, כי אין זה חובה.

55. הגר"א מבאר דברי אגדה אלו, שלרבי טרפון העשיר זה מי שיש לו מאה שדות — אלו

לה חמותה: זיל איתלי שרגא, הדליקי את הנר.

אזלא, אתלא שרגא, אינפח בה נורא, נתפשה בה האש ואכלתה — ונשרפה.

כתיב בספר ירמיה: "ומדלת הארץ, משאריח יושבי הארץ [מאלו שלא הוגלו], השאיר נבזראדן רב טבחים, שיהיו לכורמים ויוגבים".

כורמים — תני רב יוסף: אלו מלקטי אפרסמון [והמאספים נקראו "כורמים"] מעין גדי עד רמתא [שם מקום].

יותבים — אלו צידי חילזון מפולמות של צור [מעלה ההר] ועד חיפה. ונקראו "יוגבים" מלשון "יקבים", שהם פוצעין את החלזון להוציא את דמו [בדומה לפעולת היקב — בענבים]. והשאירם נבזראדן כדי שיספקו לו אפרסמון וחלזון ללבושי המלך.

תנו רבנן: אין מדליקין את הנר בשמן טבל שהוא טמא [וכל שכן טבל טהור] ביום חול<sup>(56)</sup>, ואין צריך לומר שאין מדליקין בו בשבת.

כיוצא בו, אין מדליקין כנפט לבן ביום חול. ואין צריך לומר שאין מדליקין בו בשבת.

והוינן בה: בשלמא נפט לבן אין מדליקין בו, מפני שהוא עף ויש סכנה בהדלקתו. אבל טבל טמא — מאי טעמא אין מדליקין בו?

ומבארינן: אמר קרא: "ואני הנה נתתי לך

רבי עקיבא אומר: כל שיש לו אשה נאה במעשים.

רבי יוסי אומר: כל שיש לו בית הכסא סמוך לשולחנו, ואינו מסתכן בשיהוי נקביו [ועיין ב"מ קז א, רש"י ד"ה סמוך].

תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: אין מדליקין בצרי — שמן אפרסמון.

מאי טעמא?

אמר רבה: מתוך שריחו נודף — גזירה שמוא יסתפק ממנו, והמסתפק חייב משום מכבה.

אמר ליה אביי: לימא מר טעמא אחרנא, מפני שהוא עף, שעפים ממנו נצוצות ומדליק את הבית, ויהא בהול על מונו ויבא לכבות. [תוס']

ומבארינן: חדא, ועוד טעם נוסף קאמר.

חדא, מפני שהוא עף, ויש חשש לשריפה.

ועוד, גזירה שמוא יסתפק ממנו.

ההיא חמתא [חמות] דהוה פניאה לה שהיתה שונאת לכלתה.

אמרה לה החמות: זיל איקשיט, לכי תתקשטי, במשחא דאפרסמא, בשמן אפרסמון.

אזלא, איקשיט. כי אתת [כשבאה] אמרה

וראה עוד במהרש"א שפירש הכל בענין אחר.

56. בגמרא מבואר שאין להדליק בטבל טמא,

ולרבי עקיבא עשיר הוא מי שיש לו מידות טובות ונאות, וזוהי כוונת דבריו "אשה נאה במעשים" דהיינו אשה יראת ה' היא תתהלל.